

Uppföljning av de regionala bredbandskoordinatorernas verksamhet 2018

SEKRETARIATET FÖR DE REGIONALA BREDBANDSKOORDINATORERNA
MARS 2019, DNR 19-2103

Sammanfattning

Den ökade digitaliseringen av samhället innebär att tillgång till bredbandsinfrastruktur får allt större betydelse. Med ett aktivt arbete och samordning på såväl nationell, regional som kommunal nivå är det möjligt att nå längre med bredbandsutbyggnaden. Därför beslutade regeringen att införa regionala bredbandskoordinatorer i alla län under perioden 2015–2020. I denna rapport redovisas det nationella sekretariatets uppföljning av de regionala bredbandskoordinatorernas verksamhet 2018.

Koordinatorfunktionens resurser, bemanning och organisatoriska placering är i huvudsak oförändrade 2018 jämfört med året innan. I majoriteten av länen har en heltid eller mer avsatts för uppdraget. I två län¹ har funktionen överförs från länsstyrelsen till regionen i samband med regionbildning vid årsskiftet 2018/2019. Samverkan, kartläggning och stöd till kommuner var de områden som koordinatorerna lade mest tid på under året. Jämfört med året innan minskade tiden för arbete med digitaliseringsfrågor något medan tiden för länsövergripande samverkan och mobiltäckning ökade. En orsak till bredbandskoordinatorernas minskade arbete med digitaliseringsfrågor är att funktionen som regional digitaliseringskoordinator infördes under året.

I majoriteten av länen fungerar samverkan mellan kommunerna väl och i samtliga län finns samverkansgrupper för kommunernas bredbandssamordnare. Samverkan består vanligen av informations- och erfarenhetsutbyte eftersom kommunerna valt olika strategier för bredbandsutbyggnaden. I några län fokuseras samverkan på regionala projekt för bredbandsutbyggnad. Samverkan mellan läns koordinatorfunktioner har ökat och förutom sekretariatets nätverksträffar utbyter koordinatorerna erfarenheter i exempelvis kartläggningsarbetet och genomför gemensamma informationsaktiviteter.

Kartläggning av bredbandssituationen i länet är ett prioriterat område i koordinatorarbetet och ett viktigt underlag för planering, uppföljning och inriktning i det regionala bredbandsarbetet. I några fall har länet sedan länge arbetat med att kartlägga bredbandsutbyggnaden. I andra län har man genom koordinatoruppdraget initierat eller utökat sitt arbete för att kartlägga bredbandssituationen i länet. En utveckling som syns i årets uppföljning är ökat arbete med kostnads- och marknadsanalys för den återstående utbyggnaden samt ökat fokus på mobiltäckning.

Stöd i kartläggningsarbetet och kunskaps- eller informationsaktiviteter är viktiga delar i koordinatorernas stöd till kommunerna. Exempel på andra stödjande aktiviteter är regional upphandling av bredbandsutbyggnad, samordning av projekt för ortsammanbindande nät samt genomförande av Bredbandslyftet, Bredbandsforums program för kommuner.

Bland övriga aktiviteter nämns arbete med regional bredbandsstrategi, digitaliseringsfrågor, robusthet samt olika konsultstudier och projekt. De regionala bredbandskoordinatorerna har även en viktig roll i genomförandet av regeringens bredbandsstrategi, utöver arbetet på regional och kommunal nivå, deltar koordinatorerna i nationella samverkansgrupper och bidrar i Bredbandsforums arbete för strategins genomförande.

¹ Dalarna och Stockholm

Innehåll

1	Bakgrund och syfte	4
2	Om funktionen regional bredbandskoordinator	4
2.1	Koordinatorsfunktionens organisatoriska placering och resurser	4
2.2	Koordinatorsfunktionens uppdrag	5
2.3	Regionalt tillväxtarbete och bredbandstrategier	6
3	Kartläggning av bredbandssituationen i länet	7
3.1	Kartläggning prioriterat område i koordinatorsarbetet	7
3.2	Övergripande beskrivning av bredbandssituationen i länen	8
3.3	Kartläggning av befintlig bredbandsinfrastruktur	9
3.4	Kartläggning av planerad bredbandsutbyggnad	10
3.5	Förutsättningar för kartlägningsarbetet	10
4	Regional samverkan och samordning	11
4.1	Samverkan mellan kommunerna i länet	11
4.2	Samverkan med länsstyrelsen	11
4.3	Samverkan och erfarenhetsutbyte utanför länet	12
5	Stödja och främja kommunernas arbete med bredbandsfrågor	13
5.1	Kommunernas arbete med bredbandsfrågor	13
5.2	Koordinatorernas insatser för att stödja kommuner	14
5.2.1	Regionala initiativ	14
5.2.2	Utbildnings- och informationsinsatser	14
5.2.3	Stöd i arbete med kartläggning, strategi och handlingsplan	15
6	Övriga aktiviteter inom uppdraget	16
6.1	Arbete med digitaliseringsfrågor	16
6.2	Stödja lokala initiativ för fiberutbyggnad	16
6.3	Studier, projekt och andra initiativ	17

1 Bakgrund och syfte

I maj 2015 beslutade regeringen att avsätta medel för en funktion som regional bredbandskoordinator i alla län under perioden 2015-2020. Koordinatorfunktionen arbetar för bättre samordning i bredbandsfrågor i länet genom att stödja kommuner, kartlägga behov och främja samverkan. Koordinatorsfunktionen fungerar som kontaktpunkt för bredbandsfrågor för både offentliga och privata aktörer. Post- och telestyrelsen (PTS) fick samtidigt i uppdrag att administrera ett nationellt sekretariat inom ramen för Bredbandsforums kansli. Det nationella sekretariatet ska vara en stödfunktion för de regionala bredbandskoordinatorerna.

PTS ska också årligen samla in och senast den 26 mars respektive år 2016–2021 rapportera en sammanställning avseende de regionala bredbandskoordinatorernas verksamhet till Regeringskansliet (Näringsdepartementet). Med detta syfte har de regionala bredbandskoordinatorerna svarat på en enkät samt lämnat en promemoria som beskriver koordinatorernas verksamhet och genomförda aktiviteter under 2018. I denna rapport redovisas resultaten av uppföljningen och status i de regionala bredbandskoordinatorernas verksamhet.

Länsstyrelsernas arbete inom bredbandsområdet redovisas i PTS rapport ”Sammanställning av länens rapportering om utvecklingen inom it-infrastrukturområdet 2018” (dnr 18-12697).

2 Om funktionen regional bredbandskoordinator

2.1 Koordinatorsfunktionens organisatoriska placering och resurser

Funktionen som regional bredbandskoordinator är placerad i den organisation som har det regionala utvecklingsansvaret för respektive län. Sedan januari 2019 ansvarar landstinget (regionen) för regional utveckling i samtliga län och koordinatorsfunktionen är placerad i landstinget (regionen). I 18 län är koordinatorsfunktionen sedan tidigare placerad i regionen (landsting, samverkansorgan eller kommun). I Södermanlands län är funktionen delad mellan regionen och länsstyrelsen och fortsätter att vara det även efter regionbildningen. I Dalarnas län var funktionen placerad på länsstyrelsen fram till halvårsskiftet 2018 då den flyttades till landstinget. I Stockholms län flyttades funktionen från länsstyrelsen till landstingen vid årsskiftet 2018/2019.

Inom regionens organisation tillhör koordinatorsfunktionen vanligen avdelningen för infrastruktur, samhällsplanering eller regional tillväxt/utveckling. I några län är funktionen placerad på avdelningen eller enheten för digitalisering.

Resurser och bemanning i koordinatorsfunktionen är i stort sett oförändrade för 2018 jämfört med året innan. I Dalarna och Stockholm följde de personer som arbetade i funktionen på länsstyrelsen med när funktionen överfördes till regionen. I Kronobergs län har en ny person tillträtt i koordinatorsfunktionen under 2018.

I 15 län har en heltid avsatts för koordinatorsuppdraget och i tre län mer än en heltid. I två län avsätts 75-80 procent av en heltid för uppdraget och i ett län² används hälften av medlen för att finansiera en anställd och övriga medel används till samfinansiering av projekt tillsammans med

² Norrbotten

kommunerna i länet och universitetet. I majoriteten av länen, 14 län, arbetar en person i koordinatorfunktionen, i sex län³ arbetar två personer med uppdraget och i ett län⁴ tre personer.

2.2 Koordinatorsfunktionens uppdrag

I regeringsbeslutet om regionala bredbandskoordinatorer specificeras koordinatorfunktionens uppdrag i elva punkter. I uppföljningen för 2018 har länen redovisat hur funktionen fördelat sin arbetstid utifrån dessa punkter, vilket ger en uppskattning av koordinatorverksamhetens huvudsakliga fokus under året.

I genomsnitt har koordinatorfunktionen lagt mest tid på tre huvudområden:

- samordning, samverkan och samarbete mellan aktörer
- kartläggning av nuläget
- stödja och främja kommunernas arbete med bredbandsfrågor

Samordning, kartläggning och stöd till kommuner var de viktigaste områdena även i förra årets uppföljning och det är marginella förändringar i hur tiden i genomsnitt fördelas mellan olika aktiviteter. Vad bredbandskoordinatorerna fokuserar på varierar dock mycket mellan länen beroende på förutsättningarna inom respektive område. Medan vissa lägger begränsat med tid på samordning inom länet ägnar andra upp till 40 procent av sin tid åt det. Variationen är nästan lika stor när det gäller att kartlägga nuläget. Även när det gäller stöd i kommunernas bredbandsarbete finns en variation mellan koordinatorerna, från de som ägnar fem procent av sin tid åt att stödja och främja kommunernas arbete till de som ägnar 30 procent av sin tid åt det.

Jämfört med 2017 har den genomsnittliga tiden för att *främja utbud och efterfrågan på digitala tjänster* minskat något under 2018. En orsak till förändringen är införandet av regionala digitaliseringskoordinatorer som beslutades under 2018. Flera län uppger att de bedriver arbetet med digitaliseringsfrågor inom ramen för det regionala digitaliseringsuppdraget och därför renodlat uppdraget som bredbandskoordinator till arbetet inom bredbandsområdet. Det finns dock stora variationer mellan länen där några län inte alls arbetat med digitaliseringsfrågor inom uppdraget som regional bredbandskoordinator, medan andra arbetat med digitalisering på upp till 30 procent av tiden. En annan förändring jämfört med tidigare år är att arbetet med *länsövergripande samverkan* ökat något, vilket till stor del beror på att regionerna i Regionsamverkan Sydsverige⁵ under året avsatt mellan 15–25 procent av sin tid för arbete med samverkan mellan länen. Koordinatorfunktionernas arbete med mobiltäckningsfrågor har också ökat vilket syns i att mer tid lagts på att *identifiera var i det egna länet det finns brister i mobiltäckningen*.

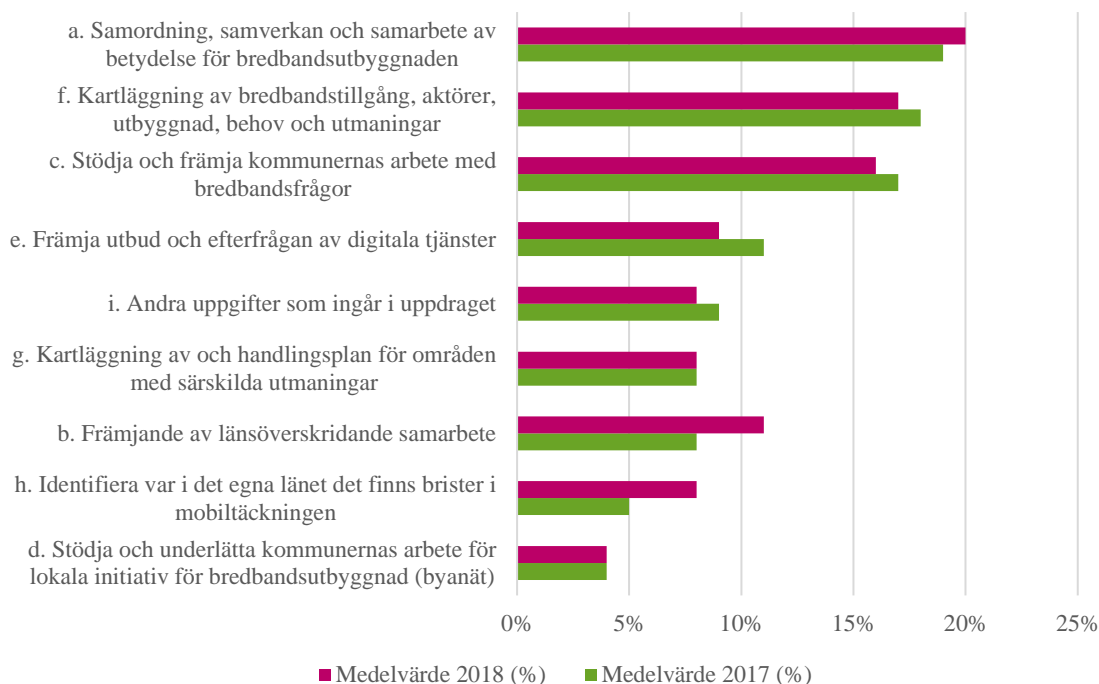
När det gäller övriga uppgifter i uppdraget (stöd till fiberföreningar, insatser för områden med särskilda utmaningar och kartläggning av mobiltäckning) ägnar koordinatorerna i snitt 8 procent eller mindre av sin tid åt var och en av dessa arbetsuppgifter. Bland övriga arbetsuppgifter nämns att politisk förankring, framtagande av uppdaterad regional bredbandsstrategi, yttranden i regionala styrdokument och remisser, handläggning av regionens bredbandsstöd samt deltagande i Bredbandsforums arbetsgrupper och sekretariatets koordinatorsträffar.

³ Dalarna, Gävleborg, Sörmland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland

⁴ Halland

⁵ Blekinge, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne

Fördelning av arbetstid i uppdraget

2.3 Regionalt tillväxtarbete och bredbandstrategier

Den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret i länet har stor inverkan på bredbandsutbyggnaden, vilket också betonas i regeringens bredbandsstrategi, *Sverige helt uppkopplat 2025 – en bredbandsstrategi*, från december 2016. I det regionala utvecklingsarbetet ingår det strategiska och operativa arbetet med hållbar regional tillväxt, där investeringar i och främjande av bredband kan ingå. I regeringens bredbandsstrategi framhålls också att de regionala bredbandskoordinatorerna har en viktig roll ”för att öka kunskapen och stimulera engagemanget hos kommunerna samt för att skapa ökad samverkan mellan olika aktörer och mellan olika nivåer.”

Regeringens bredbandsstrategi lyfter fram betydelsen av att i regionala strategier eller planer beskriva behovet av fast och trådlöst bredband för regional tillväxt. Snabbt bredband är i många fall en förutsättning för att kunna bedriva och utveckla exempelvis näringsliv, turism och annan tjänste- och serviceverksamhet i landsbygder. I årets uppföljning är det också flera koordinatorfunktioner som lyfter fram betydelsen av en förankrad bredbandsstrategi i länet som beskriver behov, mål och inriktning för bredbandsarbetet. I åtta län⁶ har den regionala bredbandsstrategin uppdaterats under 2017 eller 2018 och i fem län⁷ pågår arbete för att uppdatera strategin. I alla län utom ett är den regionala bredbandsstrategin kopplad till annan regional planering. Vanligast är att den regionala bredbandsstrategin kopplas till den regionala utvecklingsstrategin eller utvecklingsprogrammet (18 av 21 län). I flera fall är strategin en del av eller utgörs helt av den regionala digitala agendan (11 av 21 län).

I vilken omfattning regionala bredbandsstrategier har anpassats efter regeringens bredbandsstrategi beror i hög grad på när den beslutades och målsättningen i regionens

⁶ Blekinge, Dalarna, Norrbotten, Stockholm, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland

⁷ Gävleborg, Jämtland, Jönköping, Kalmar, Västerbotten

nuvarande strategi. I uppföljningen 2017 angav två län⁸ att målen i den regionala strategin är högre än de nationella målen och i ett län⁹ antogs den regionala strategin så sent som 2015 varför länet inte sett behov av att uppdatera den regionala strategin. På Gotland slutfördes fibersatsningen under 2017 och samtliga fastigheter, både fastboende och fritidshus, har erbjudits fiber.

De vanligaste förändringarna i de nya strategierna är en höjning av tidigare mål för bredbandsutbyggnad (12 län) och att nytt mobilt mål har tillförts strategin (11 län). Andra vanliga ändringar är att strategin kompletterats med en behovsinventering (6 län), beskrivning av användningen av digitala tjänster (6 län) eller att nya/andra aktörer har utpekats som viktiga (6 län). I två län har bredbandsstrategin kompletterats med en ny finansieringsmodell. Exempel på andra förändringar är tillägg med beskrivning av roller och ansvar, text om säkerhet och robusthet samt miljöpåverkan. En region har fattat ett landstingspolitiskt beslut om att anta nationella strategin, men har inte utformat någon egen handlingsplan.

Regionala strategier och planer kan också ha en positiv inverkan på kommunala strategier, planer och genomförande på området. I sex län är målen i den regionala strategin samordnad med målen i de kommunala bredbandsstrategierna. I två län anger koordinatorfunktionen att den regionala bredbandsstrategin visar inriktningen för kommunernas kommande arbete med att uppdatera sina kommunala bredbandsstrategier.

3 Kartläggning av bredbandssituationen i länet

Kartläggning av den nuvarande bredbandssituationen i länet är en viktig utgångspunkt för det regionala bredbandsarbetet. Kunskap om den nuvarande bredbandssituationen är en nödvändig förutsättning för att hitta lösningar för de fastigheter som saknar snabbt bredband idag. Med information om befintliga nätägare i området, nätens sträckning och nodernas placering i förhållande till de fastigheter som saknar bredband är det möjligt att identifiera de mest kostnadseffektiva lösningarna för återstående fastigheter.

3.1 Kartläggning prioriterat område i koordinatorsarbetet

I bredbandskoordinatorernas uppdrag ingår att ansvara för att *en kartläggning görs av nuläge vad gäller länets bredbandstillgång, aktörer, pågående och planerad utbyggnad samt framtida behov och utmaningar samt att bidra till att sprida information om vilka områden som har mindre god bredbandstäckning i det egna länet.*

Flera län beskriver att kartläggning är en prioriterad del i koordinatorsarbetet och ett viktigt underlag för planering, uppföljning och inriktning i det regionala bredbandsarbetet. I några fall har länet sedan länge arbetat med att kartlägga bredbandsutbyggnaden. I andra län har man genom koordinatorsuppdraget initierat eller utökat sitt arbete för att kartlägga bredbandssituationen i länet. I flera fall samverkar och utbyter koordinatorfunktionerna erfarenheter i kartlägningsarbetet och län som kommit längre delar med sig av sina erfarenheter till andra län. I ett län samverkar koordinatorfunktionen med universitetet i kartlägningsarbetet.

⁸ Kronoberg och Värmland

⁹ Halland

Flera koordinators lyfter fram kartläggning som en viktig del i det stöd koordinationsfunktionen ger till kommunerna i länet. I andra fall är det kommunerna som bidrar till den regionala kartläggningen, både med underlag och som granskare av dataunderlaget från PTS kartläggning.

En utveckling som syns i årets uppföljning är ökat arbete med kostnads- och marknadsanalys för den återstående utbyggnaden samt ökat fokus på mobiltäckning. Flera län beskriver att man genomfört en kostnadsanalys för den utbyggnad som återstår eller tagit initiativ till egna regionala mobiltäckningsmätningar som ett komplement till underlagen om mobiltäckning från PTS kartläggning. Några län har även genomfört andra typer av kartläggningar såsom marknadsanalys av upplevd bredbandskvalitet, bortfallsanalys samt analys avseende bredbandstillgång och socioekonomiska faktorer, bl.a. inkomst, ålder, ohälsotal.

3.2 Övergripande beskrivning av bredbandssituationen i länen

Genom sitt arbete med kartläggning, samverkan och stöd till kommuner har de regionala bredbandskoordinatorerna en god uppfattning av bredbandssituationen i respektive län. I koordinators skrivelser redovisas av koordinators verksamheten ges en närmare beskrivning av utvecklingen för bredbandsutbyggnaden i respektive län, se bilaga. I flera promemorior finns mer detaljerade beskrivningar av nuläge, utmaningar och modeller för regioner och kommuners arbete med bredbandsfrågor. Då syftet med sekretariatets uppföljningsrapport främst är att sammanställa det arbete som bedrivits i de regionala bredbandskoordinatorernas verksamhet under året, ges här endast en övergripande sammanfattning av koordinators bedömning av bredbandssituationen i län och kommuner. För mer information om nuläge och utmaningar i respektive län hänvisas till koordinators uppföljnings-pm som bifogas till rapporten. Underlagen från uppföljningen av de regionala bredbandskoordinatorernas verksamhet kommer även att användas i PTS årliga rapport *Uppföljning av regeringens bredbandsstrategi*. I rapporten följer PTS upp och bedömer möjligheterna att nå bredbandsmålen.

Generellt beskriver bredbandskoordinatorerna att fiberutbyggnaden har fortsatt under året, men med en lägre utbyggnadstakt än tidigare. Koordinatorerna uppskattar att bredbandsutbyggnaden är mellan ett till fyra år försenad och flera koordinationsfunktioner gör bedömningen att målen för länets bredbandsutbyggnad inte kommer att nås till 2020. Orsaken till förseningen är dels att marknadsaktörer pausat eller avbrutit utbyggnaden i vissa områden, dels utdragna tillståndsprocesser för marktillträde. I slutet av året beskriver koordinators att utbyggnadsläget klarnat något, men det finns fortsatt en osäkerhet om initierade projekt, både stödfinansierade och icke stödfinansierade, kommer att genomföras.

Bredbandssituationen varierar dock mellan länen och i några län sker utbyggnaden i en fortsatt hög takt och utmaningen är istället brist på entreprenörer och långa leveranstider för material. Utmaningarna med marktillträde gäller dock generellt för alla län och berör inte enbart Trafikverkets långa handläggningstider utan även avtal med markägare, ledningsrätter och fornminnen är försenande och fördröjande faktorer som särskilt påverkar utbyggnaden på landsbygden.

För den fortsatta utbyggnaden lyfter bredbandskoordinatorerna finansiering som den största utmaningen för att nå de områden och hushåll som återstår. Andra viktiga frågor i det fortsatta regionala bredbandsarbetet är efteranslutningar i redan byggda områden och ökad mobiltäckning för att nå regeringens mobilmål 2023. Koordinatorerna beskriver att många olika faktorer behöver samverka om målen i den nationella bredbandsstrategin ska nås, såväl nya tekniska lösningar som finansieringsmodeller och ytterligare stödmedel. I flera län

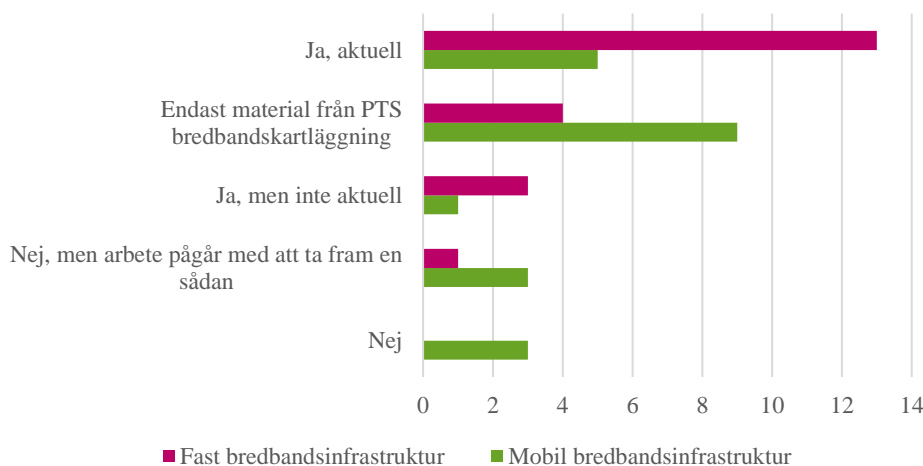
undersöker man möjligheter med alternativa trådlösa lösningar för att nå längre med bredbandsutbyggnaden. Det finns även exempel där kommuner samfinansierat utbyggnaden med en bredbandsaktör, då tillgängliga stödmedel och anslutningsgraden inte varit tillräckligt hög för att finansiera utbyggnaden. Andra exempel är nya former av fibererbjudanden i syfte att minska hushållets initiala betalning och därmed öka anslutningsgraden eller att kommunen finansierar uppkoppling till hushåll som inte vill ansluta sig.

3.3 Kartläggning av befintlig bredbandsinfrastruktur

På en övergripande nivå har i stort sett alla regionala koordinatorsfunktioner en kartläggning av tillgången till fast bredband i länet, medan det är betydligt färre som har en kartläggning av den mobila infrastrukturen. I 13 av 21 län finns en aktuell kartläggning av den fasta infrastrukturen, vilket är en ökning med tre län jämfört med 2017. I tre län finns en kartläggning som dock inte är uppdaterad och i fyra län finns endast tillgång till data från PTS bredbandskartläggning. I ett län pågår arbete med att uppdatera kartläggningen av länets fasta bredbandstillgång.

När det gäller mobil bredbandsinfrastruktur är det fem län som anger att de har en aktuell kartläggning och nio län uppger att de har tillgång till PTS bredbandsdata avseende tillgången till mobil bredbandsinfrastruktur. Tre län arbetar med att ta fram en kartläggning över den mobila bredbandsinfrastrukturen och ett län har en kartläggning som dock inte är uppdaterad. I tre län saknas kartläggning av den mobila bredbandsinfrastrukturen.

Kartläggning av befintlig bredbandsinfrastruktur

Tabell 1: Fråga i uppföljningsenkäten 2018 "Finns det i länet en aktuell kartläggning över den befintliga och/eller planerade bredbandsinfrastrukturen?"

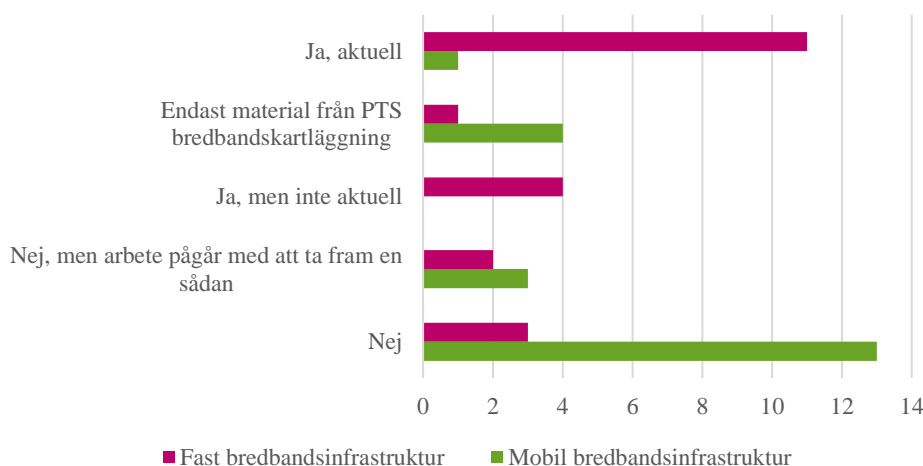
I enkätsvaren kommenterar koordinatörerna att även om det finns en aktuell kartläggning idag behöver den hela tiden uppdateras allt eftersom uppbyggnaden sker. Några framför av detta skäl önskemål om fler alternativt löpande uppdateringar av PTS nationella bredbandskartläggning. Det blir även en allt större utmaning att hålla kartläggningen uppdaterad i takt med att det är mindre och mindre områden som kvarstår, d.v.s. det är svårare och svårare att urskilja vilka områden som verkligen återstår. Andra utmaningar som nämns är att det saknas information om nätens beskaffenhet och dimensionering, vilket påverkar förutsättningarna för efteranslutningar, redundans och robusthet.

3.4 Kartläggning av planerad bredbandsutbyggnad

Den viktigaste källan till information om pågående och planerad bredbandsutbyggnad är en löpande och nära dialog med marknadsaktörer och kommuner. Flera koordinatorsfunktioner pekar på utmaningar i att få tillgång till uppgifter om privata och kommunala aktörers befintliga och planerade infrastruktur. När det gäller kartläggning av planerad bredbandsutbyggnad har koordinatorena generellt sett information om vilka områden som har beviljats stödmedel och områden där hushållen fått ett bredbandserbjudande, men osäkerheten kring om denna utbyggnad kommer att realiseras är en utmaning.

I nuläget är det cirka hälften av länen (11 av 21 län) som har en aktuell kartläggning av planerad utbyggnad av fast bredband. För mobilt bredband är det endast ett län som har en aktuell kartläggning av den planerade utbyggnaden. I några län pågår arbete för att kartlägga aktörernas planerade utbyggnad av fast (2 av 21 län) respektive mobil infrastruktur (3 av 21 län).

Kartläggning av planerad bredbandsinfrastruktur

Tabell 2: Fråga i uppföljningsenkäten 2018 "Finns det i länet en aktuell kartläggning över den befintliga och/eller planerade bredbandsinfrastrukturen?"

3.5 Förutsättningar för kartläggningsarbetet

I tidigare års uppföljningar har koordinatorsfunktionerna pekat på utmaningar i arbetet med att kartlägga den nuvarande bredbandssituationen. De utmaningar som betonats är främst brist på kompetens, resurser och verktyg för att använda kartsystem (GIS) i kartläggningsarbetet, höga kostnader för dataunderlag, osäkerhet kring sekretess samt inaktuella och i vissa fall felaktiga uppgifter om bredbandstillgången på lokal nivå.

För att analysera och bearbeta kartläggningsdata är användning av kartverktyg såsom GIS ett viktigt hjälpmedel. Med denna bakgrund har samtliga koordinatorsfunktioner de två senaste åren erbjudits ett anpassat dataunderlag från PTS bredbandskartläggning som inte förutsätter att organisationen har tillgång till fastighetsdata för hantering i kartverktyg. Det nationella sekretariatet erbjöd även en utbildning i det kostnadsfria kartverktyget QGIS våren 2017.

Antalet län som har tillgång till PTS bredbandskartläggning (t ex i QGIS) är densamma som vid förra årets uppföljning, 15 av 21 län. Även antalet län som har kartläggningsdata i kartsystem hos regionen (13 län) och hos länsstyrelsen (3 län) är på samma nivå som tidigare.

Fem län anger att dataunderlaget finns i kartsystem för kommunal planering. Även om andelen regioner med tillgång till kartverktyg är på samma nivå som tidigare syns en positiv utveckling i koordinatorens uppföljnings-PM genom att allt fler regioner avsätter resurser för att anställa GIS-kompetens och medel för dataunderlag, exempelvis för att gå med i geodatasamverkan. Utvecklingen sker mycket tack vare att de regionala bredbandskoordinatorerna visar betydelsen av kartläggningsarbetet för regionens utvecklingsarbete och landstingets verksamhet. I några regioner finns dock fortsatta utmaningar med resurser, verktyg och kompetens i kartläggningsarbetet och i ett fall försvinner kompetensen när ett tidigare projekt avslutas.

4 Regional samverkan och samordning

En central del i bredbandskoordinatorernas uppdrag är att verka för övergripande samordning, samverkan och samarbete i länets bredbandsarbete. Bredbandskoordinatören ska fungera som en kontaktpunkt i breddbandsfrågor i länet för såväl offentliga som privata aktörer samt främja länsöverskridande samarbete i dessa frågor.

4.1 Samverkan mellan kommunerna i länet

I samtliga län finns samverkansgrupper för kommunernas bredbandssamordnare och i majoriteten av länen fungerar samverkan mellan kommunerna väl. Vanligen är det den regionala bredbandskoordinatören som är sammankallande för samverkansgruppen för kommunernas bredbandssamordnare, medan det i några län är länsstyrelsen eller ett regionalt bolag som håller i gruppen. Hur ofta grupperna träffas varierar från ett par gånger per år upp till en gång i månaden. Vid mötena deltar, förutom kommunerna och den regionala bredbandskoordinatören, vanligen även länsstyrelsen och vissa fall de kommunala bredbandsbolagen.

I många län är samverkan mellan kommunerna god, ofta till följd av en historiskt god samverkan eller för att det finns konkreta aktiviteter att samverka kring, exempelvis samordning av stöd, mobiltäckningsmätning eller en gemensam informationsaktivitet. I några län finns dock utmaningar med bristande medverkan i samordningsmöten och vilja att samordna kommunernas bredbandsarbete. Flera koordinatörer beskriver att kommunerna i länet valt olika utbyggnadsmodeller och att samverkan av detta skäl främst består i informations- och erfarenhetsutbyte.

4.2 Samverkan med länsstyrelsen

I majoriteten av länen är koordinatorfunktionen placerad hos regionen och i dessa län fungerar samverkan med länsstyrelsen generellt sett bra. I ett län är funktionen delad mellan länsstyrelse och region och i två län var koordinatorfunktionen placerad hos länsstyrelsen under delar eller hela 2018. Flera koordinatörer beskriver att länsstyrelsen och regionen arbetar med olika uppdrag men mot samma mål. Vanligen träffas länsstyrelsehandläggare och koordinatorfunktionen regelbundet och länsstyrelsen deltar vid de nätverksmöten som koordinatorn bjuder in till. I några fall är koordinatorfunktionen rådgivande till länsstyrelsen vid handläggning av stödmedel, i andra fall har kontakterna mellan länsstyrelse och region minskat eftersom samtliga stödmedel är fördelade. Vanligen bidrar länsstyrelsen med underlag om ansökningar samt pågående och planerade stödprojekt i koordinatorfunktionens kartläggningsarbete. I tre län finns en mer formaliserad samverkan i form av NAV för

breddbandsfrågor i Värmland, projektet Fiber till alla i Blekinge och Skåne (FABS) samt en delad koordinatorfunktion i Sörmland.

4.3 Samverkan och erfarenhetsutbyte utanför länet

Allt fler av koordinatorfunktionerna samverkar och utbyter erfarenheter utöver det erfarenhetsutbyte som sker vid sekretariatets regelbundna koordinatorsträffar. Vanligen sker en sådan utökad samverkan med närliggande län eller län med liknande förutsättningar. Några exempel på samverkansområden är kartläggning och marknadsanalys, informationsaktiviteter, stöd- och robusthetsåtgärder samt lösningar för utbyggnad i glesbygd. Flera län¹⁰ samverkade under året genom att arrangera PTS breddbandsutbildning för kommuner och storstadsregionerna har initierat erfarenhetsutbyte utifrån gemensamma frågeställningar. I Regionsamverkan Sydsverige (RSS) samverkar Sveriges sex sydligaste regioner och breddbandskoordinatorerna utgör en arbetsgrupp inom området breddband som är ett av samarbetsorganets högst prioriterade områden, se vidare i bilagda uppföljnings-pm från länen som ingår i regionsamverkan Sydsverige¹¹.

De regionala breddbandskoordinatorerna deltar även i flera nationella samverkansforum såsom:

- SKL:s forum för breddbandssamordnare i regioner och kommuner (Blekinge, Gävleborg, Halland, Uppsala, Värmland, Västerbotten)
- Breddbandsforums arbetsgrupper
 - Kommungruppen (Jönköping, Västra Götaland)
 - Infrastruktur för digitalisering (Blekinge, Gotland)
 - Landsbygdsgruppen – för ett helt uppkopplat Sverige (Halland, Västerbotten)
- PTS nationella myndighetsnätverk för breddbandsfrågor (Stockholm)

¹⁰ Östergötland – Jönköping, Kalmar – Kronoberg och Stockholm – Sörmland – Uppsala samt Västra Götaland och Västerbotten. Planering för utbildningar som förläggs under 2019 har skett i Västernorrland samt Gävleborg.

¹¹ Blekinge, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne

5 Stödja och främja kommunernas arbete med bredbandsfrågor

Kommuner har en viktig roll för bredbandsutbyggnaden med ansvar för samhällsplanering, näringslivs- och landsbygdsutveckling, som markägare och köpare av tjänster samt i vissa fall nätägare och finansär. En viktig del i de regionala bredbandskoordinatorernas uppdrag är att *stödja och främja kommunernas arbete med bredbandsfrågor*.

5.1 Kommunernas arbete med bredbandsfrågor

De regionala bredbandskoordinatorerna arbetar på flera sätt för att stödja kommunerna i arbetet med bredbandsfrågor. Hur stödet utformas beror till stor del på kommunernas nuvarande bredbandssituation och valda strategier för bredbandsarbetet. I de flesta länen finns en spridning mellan kommunernas bredbandssituation och valda modeller för bredbandsutbyggnad. I några län¹² arbetar dock samtliga kommuner genom stadsnät i kommunal förvaltning eller bolag och i två län¹³ är marknadsdriven bredbandsutbyggnad den huvudsakliga strategin. I ett län har det regionala bolaget sedan länge rollen att samordna kommunernas arbete i bredbandsfrågor.

Viktiga indikatorer för kommunens arbete med bredbandsfrågor är om det finns en utsedd bredbandssamordnare och om det finns en kommunal strategi och handlingsplan inom bredbandsområdet. Kartläggning av antalet kommunala bredbandssamordnare samt kommunernas bredbandsstrategier och handlingsplaner har tidigare sammanställts i SKL, PTS och Bredbandsforums bredbandsenkät till kommuner¹⁴. De två senaste åren (2017 och 2018) har kommunenkäten dock inte genomförts och frågorna inkluderades därför i årets enkät till de regionala bredbandskoordinatorerna. Koordinatorerna har även, på samma sätt som i tidigare uppföljningar, svarat på hur de bedömer kommunernas engagemang i bredbandsfrågor på en skala från ”medvetenhet saknas” till ”aktivt arbete för bredbandsutbyggnad”.

Generellt bedömer de regionala koordinatorerna att det finns en hög medvetenhet hos kommunerna om betydelsen av bredband för kommunens verksamhet, invånare och företag. Det är endast i ett fåtal kommuner som medvetenhet saknas eller där statusen inte är kartlagd. Det är också en hög andel, drygt två tredjedelar av kommunerna, som enligt koordinatorernas bedömning ”bedriver ett aktivt arbete för bredbandsutbyggnad och har fattat ledningsbeslut om inriktning och åtgärder”, exempelvis tagit fram en strategi (228 kommuner) eller handlingsplan (176 kommuner). En majoritet av kommunerna, 244 stycken, har också kommunala bredbandssamordnare som arbetar aktivt med bredbandsfrågan. Av dessa är 203 placerade i kommunal förvaltning och 35 i ett kommunalt bolag. I några län finns kommunal bredbandssamordnare både i förvaltningen och i det kommunala bolaget.

Bredbandskoordinatorerna lyfter dock fram att vad som är ett ”aktivt arbete” är en bedömningsfråga och att exempelvis kommunala bredbandssamordnare ofta har flera andra arbetsuppgifter vid sidan av bredbandsfrågorna. På en övergripande nivå, sett till landet som helhet, har också antalet kommuner som bedöms bedriva ett aktivt arbete för bredbandsutbyggnad minskat något i jämförelse med förra årets uppföljning. Situationen

¹² Blekinge, Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland.

¹³ Stockholm, Uppsala

¹⁴ Resultat från undersökning om kommunernas bredbandsarbete 2016, PTS dnr 17-1548

varierar dock mellan länen och i flera län är kommunernas aktivitet i bredbandsfrågan på samma nivå som tidigare.

Det finns olika orsaker till att vissa kommuner har minskat sin aktivitet i bredbandsfrågor jämfört med tidigare. I några fall handlar det om att planerade utbyggnadsprojekt avbrutits eller försenats och när det saknas finansiering för den fortsatta utbyggnaden ser kommunen inga nya vägar framåt. I andra fall handlar det om att förväntningarna på vad kommunerna behöver göra för att bedömas som en aktiv kommun har ökat. Flera koordinatorsfunktioner betonar vikten av att kommunledningen är mer engagerad i bredbandsfrågan, det räcker inte med en bredbandsamordnare för att lösa de utmaningar som finns med återstående utbyggnad. I takt med att utbyggnaden når allt längre och utmaningarna blir större kommer det att behövas nya finansiella lösningar och strategiska bedömningar i det kommunala bredbandsarbetet.

Några koordinatörer pekar på att befintliga kommunala bredbandsstrategier och handlingsplaner behöver uppdateras utifrån nya förutsättningar för bredbandsutbyggnaden. I nuläget är det endast 39 kommuner som uppdaterat sin bredbandsstrategi de senaste två åren och 57 kommuner har uppdaterat sin handlingsplan för bredbandsutbyggnad. I detta sammanhang beskrivs Bredbandsforums program för kommuner, Bredbandslyftet¹⁵, som en viktig insats för att öka kommunledningens engagemang och medverkan i strategiska frågor för bredbandsutbyggnaden. I några kommuner finns också exempel på hur en engagerad kommunledning tagit aktivt ansvar i bredbandsfrågan och exempelvis hittat nya finansieringslösningar.

5.2 Koordinatorernas insatser för att stödja kommuner

5.2.1 Regionala initiativ

I de fall regionen tagit initiativ till en regional lösning för bredbandsutbyggnaden fokuseras koordinatorverksamheten till stor del på dessa projekt. I tre län¹⁶ som har strukturfondsmedel för ortssammanbindande nät (ERUF-medel) är koordinatorfunktionen projektägare för dessa projekt och koordinatorernas stöd till kommunerna fokuseras på genomförande av ERUF-projekten och samordning av stöd från landsbygds- och strukturfondsprogrammen.

I några län¹⁷ har regionen tillfört medel för att stödja bredbandsutbyggnaden i länet. Västra Götalandsregionen har ett eget bredbandsstöd som liknar strukturfondsmedlen och kan sökas av länets kommuner. Region Kronoberg har tagit initiativ till en ”modell för ett uppkopplat Kronoberg” som till viss del är finansierat av regionen och i Halland har regionen upphandlat en bredbandsaktör för utbyggnaden i länet. I Norrbotten och Västerbotten arbetar man gemensamt i projektet #Fulltäckning för att öka den mobila täckningen på landsbygden.

5.2.2 Utbildnings- och informationsinsatser

Bredbandskoordinatorerna arbetar på flera sätt för att öka kommunernas kunskap i bredbandsfrågor. I stort sett alla koordinatorfunktioner har genomfört någon form av kunskaps- eller informationsinsats för kommuner under 2018. Målgruppen för aktiviteterna har i första hand varit tjänstemän på kommuner (19 län) och politiker (18 län). I några län har aktiviteter genomförts för invånare, näringsliv och fiberföreningar.

Den vanligaste aktiviteten, att informera om tillgången till bredbandsinfrastruktur och behovet av snabbt bredband, har genomförts av 17 av 21 koordinatorfunktioner. Näst vanligast är

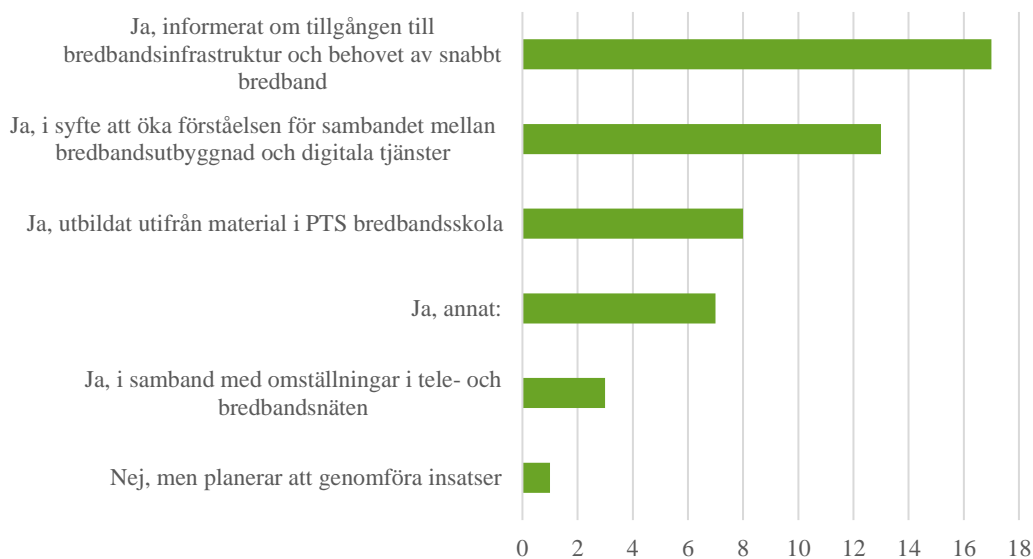
¹⁵ <https://bredbandsforum.se/bredbandslyftet/>

¹⁶ Dalarna, Gävleborg, Värmland

¹⁷ Halland, Kronoberg, Västra Götaland

informationsaktiviteter för att öka förståelsen för sambandet mellan bredbandsutbyggnad och digitala tjänster, 13 av 21 län. I sex kommuner¹⁸ genomförde Bredbandsforum Bredbandslyftet med stöd av koordinatorsfunktionen i länet. Exempel på andra typer av informationsaktiviteter är myndighetsdag, studiebesök, utbildning i robust fiber, vägledning om digital infrastruktur i fysisk planering samt information inför regionbildning.

Utbildnings- och informationsinsatser

Tabell 3: Fråga i uppföljningsenkäten 2018 "Har koordinatorsfunktionen genomfört någon form av utbildnings- och informationsinsatser riktade mot kommuner under 2018?"

5.2.3 Stöd i arbete med kartläggning, strategi och handlingsplan

I flera län är arbetet med att bygga upp och tillgängliggöra en regional bredbandskartläggning ett viktigt stöd i kommunernas bredbandsarbete. Exempel på aktiviteter är mobiltäckningsmätning eller studier av investeringsbehov i bredbandsinfrastruktur. I några län granskar koordinatorsfunktionen nya översiktsplaner för att säkerställa att fiberinfrastruktur är beaktad. I andra fall bistår koordinatorsfunktionen i framtagande av kommunala bredbandsstrategier och handlingsplaner.

¹⁸ Gnesta – Sörmland, Mullsjö - Jönköping, Norrtälje - Stockholm, Pajala - Norrbotten, Skövde – Västra Götaland, Ånge - Västernorrland

6 Övriga aktiviteter inom uppdraget

I bredbandskoordinatorernas uppdrag ingår att öka kunskapen om betydelsen av bredband för samhällets digitalisering samt att främja bredbandsutbyggnad i områden med särskilda utmaningar. I detta ingår att *verka för en ökad förståelse för sambandet mellan bredbandsutbyggnad och möjligheten att öka utbud och efterfrågan av digitala tjänster* samt att *stödja och underlätta arbete som bedrivs av lokala initiativ för bredbandsutbyggnad (byanät)*.

6.1 Arbete med digitaliseringsfrågor

Den 12 juli 2018 beslutade regeringen att införa regionala digitaliseringskoordinatorer i alla län. Syftet med digitaliseringskoordinatorerna är, på liknande sätt som bredbandskoordinatorerna, att främja samverkan och stödja kommunernas arbete i digitaliseringsfrågor. Införandet av digitaliseringskoordinatorer har i vissa län inneburit att funktionen som regional bredbandskoordinator renodlats till att mer arbeta med bredbandsfrågor, vanligen i nära samverkan men den regionala digitaliseringskoordinator. I några län ingår bredbandskoordinatorn i en mer formaliserad enhet, avdelning, nätverk eller liknande som arbetar med digitaliseringsfrågor. I några län är det en och samma person som innehar både funktionen som regional bredbandskoordinator och som digitaliseringskoordinator.

Flera bredbandskoordinatorer beskriver att de genomfört eller bidragit till aktiviteter med syftet att öka förståelse för sambandet mellan bredbandsutbyggnad och möjligheten att öka utbud och efterfrågan av digitala tjänster. Några exempel på sådana aktiviteter är:

- I Halland, Jönköping respektive Västmanland har regionen genomfört *konferenser* på temat digitalisering.
- I projektet *Smarta hållbara byar* samverkar region, länsstyrelse och kommunerna i Norrbotten samt Luleå Tekniska Universitet kring behov och möjligheter för digital service på landsbygder i Norrbotten.
- Projektet *Fiber åt alla i Blekinge och Skåne* (FABS) arbetar med att sprida kunskap om samhällsnyttan med tillgång till digital infrastruktur, <http://www.smartasamhallet.se>.
- Regionen och länsstyrelsen i Värmland har initierat ett gemensamt projekt med syfte att erbjuda kommunerna i länet insatser ett ökat *digitalt innanförskap*.
- I Norrbotten har regionen genomfört *TEDx Arjeplog* med temat Rural Arctic I.C.E. - inspiration, kreativitet, entreprenörskap med fokus på digitalisering.
- I Sörmland har koordinatorsfunktionen *informerat om nytta med bredband* utifrån PTS film och broschyrer samt tagit fram en egen animerad kortfilm och broschyr, s.k. vitbok, om bredbandsarbetet i länet.

6.2 Stödja lokala initiativ för fiberutbyggnad

Generellt beskriver de regionala bredbandskoordinatorerna en minskad aktivitet i lokala fiberföreningar för bredbandsutbyggnad. Tillgängliga stödmedel är i huvudsak fördelade och i allt fler fall är det marknadsaktörer, och inte fiberföreningar, som driver utbyggnaden. Det startas få nya fiberföreningar och i vissa län saknas helt aktiva föreningar. Bredbandskoordinatorer betonar dock betydelsen av det lokala engagemanget för bredbandsutbyggnaden, dels för väcka grannarnas intresse för fiberanslutning och därmed öka

aktörernas investeringsvilja men även för att hålla samman konsumentmakten, d.v.s. att alla medlemmar i fiberföreningen bör välja samma aktör om man får flera erbjudanden.

Vanligen är det i första hand de kommunala bredbandssamordnarna och länsstyrelsen som svarar på frågor och stöttar de aktiva föreningar som finns i länet. De regionala bredbandskoordinatorerna bistår vid behov och medverkar exempelvis på kommunala informationsträffar samt kommunicerar med länsstyrelsen om stödansökningar.

6.3 Studier, projekt och andra initiativ

Bland bredbandskoordinatorernas övriga aktiviteter inom uppdraget nämns bland annat olika konsultstudier, projekt och andra initiativ. Några exempel är:

- Framtagande av vägledning för digital infrastruktur i fysisk planering (Stockholm)
- Bortfallsanalys vid fiberutbyggnad samt studier om fiberinfrastruktur och digitalisering ur ett hållbarhets- och tillväxtperspektiv (Halland)
- Underlag och kontakter inför upprättande av en samhällsmast (Jämtland)
- Förstudie om digitala testbäddar (Jönköping)
- Diskussion med Länsstyrelse och FOI om arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser och eventuell utbildning för kommuner (Östergötland)
- Utställningsmonter om bredband på regionfullmäktiges möten (Jämtland)

I Västerbotten arrangerade koordinatorfunktionen en nationell bredbandskonferens för kommuner den 30-31 januari 2018. Konferensen arrangerades i ett samarbete mellan Region Västerbotten, Lycksele- och Storumans kommuner och hölls i Lycksele.